Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (astotā palāta)

2023. gada 27. aprīlī*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Patērētāju aizsardzība – Direktīva 93/13/EEK – Negodīgi noteikumi ar patērētājiem noslēgtos līgumos – 6. un 7. pants – Aizdevuma līgumi ārvalsts valūtā – Tiesiskās sekas, kuras rada aizdevuma līguma atzīšanas par spēkā neesošu šā līguma noteikuma negodīguma dēļ – Līguma noteikums, ar kuru valūtas maiņas kursa risks ir uzlikts patērētājam

Lietā C-705/21

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Győri Ítélőtábla* (Ģēras apgabala apelācijas tiesa, Ungārija) iesniegusi ar 2021. gada 10. novembra lēmumu un kas Tiesā reģistrēts 2021. gada 23. novembrī, tiesvedībā

MJ

pret

AxFina Hungary Zrt.,

TIESA (astotā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs M. Safjans [*M. Safjan*], tiesneši N. Pisarra [*N. Piçarra*] un N. Jēskinens [*N. Jääskinen*] (referents),

ģenerāladvokāte: J. Kokote [*J. Kokott*],

sekretārs: A. Kalots Eskobars [*A. Calot Escobar*],

ņemot vērā rakstveida procesu,

ņemot vērā apsvērumus, ko snieguši:

– MJ vārdā – *L. Marczingós*, *ügyvéd*,

– *AxFina Hungary Zrt.* vārdā – *T. L. Horváth*, *ügyvéd*,

– Ungārijas valdības vārdā – *M. Z. Fehér* un *K. Szíjjártó*, pārstāvji,

– Eiropas Komisijas vārdā – *N. Ruiz García* un *Zs. Teleki*, pārstāvji,

* Tiesvedības valoda – ungāru.

ņemot vērā pēc ģenerāladvokātes uzklausīšanas pieņemto lēmumu izskatīt lietu bez ģenerāladvokāta secinājumiem,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (OV 1993, L 95, 29. lpp.) 6. panta 1. punktu un 7. panta 1. punktu.

2 Šis lūgums ir iesniegts tiesvedībā starp MJ un *AxFina Hungary Zrt.* (turpmāk tekstā – "*AxFina*") par tiesiskajām sekām, kuras rodas, ja aizdevuma līgums, kas ir izteikts ārvalsts valūtā, bet ir atmaksājams valsts valūtā, tiek atzīts par spēkā neesošu tāda šā līguma noteikuma negodīguma dēļ, ar kuru valūtas maiņas risks ir uzlikts patērētājam.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

3 Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktā ir paredzēts:

"Dalībvalstis nosaka, ka negodīgi noteikumi, kas izmantoti pārdevēja vai piegādātāja ar patērētāju noslēgtā līgumā, atbilstoši savas valsts tiesību aktiem nav saistoši patērētājam un ka līgums ar tādiem pašiem noteikumiem turpina pusēm būt saistošs, ja tas var pastāvēt bez negodīgajiem noteikumiem."

4 Šīs direktīvas 7. panta 1. punktā ir noteikts:

"Dalībvalstis nodrošina, ka patērētāju un konkurentu interesēs pastāv adekvāti un efektīvi līdzekļi, lai novērstu negodīgu noteikumu ilgstošu izmantošanu pārdevēju vai piegādātāju ar patērētājiem noslēgtos līgumos."

Ungārijas tiesības

5 *Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény* (1959. gada Likums Nr. IV, ar ko izveido Civilkodeksu) redakcijā, kas piemērojama pamatlietā (turpmāk tekstā – "Civilkodekss"), 231. panta 1. punktā bija paredzēts – ja vien nav noteikts citādi, naudā izteikts parāds ir jāatmaksā valūtā, kas ir likumīgais maksāšanas līdzeklis samaksas vietā.

6 No Civilkodeksa 232. panta 1. un 2. punkta izriet, ka līgumattiecībās, izņemot likumā paredzētos gadījumus, ir jāmaksā procenti un ka piemērojamā procentu likme ir centrālās bankas pamatlikme.

7 Šā kodeksa 237. panta 1. punktā ir paredzēts, ka gadījumā, ja līgums nav spēkā esošs, ir jāatjauno situācija, kāda pastāvēja pirms minētā līguma noslēgšanas.

8 Minētā kodeksa 237. panta 2. punktā ir noteikts – ja nav iespējams atjaunot situāciju, kāda pastāvēja līdz līguma noslēgšanai, tiesa var atzīt šo līgumu par piemērojamu līdz brīdim, kad tā pasludina savu nolēmumu. Šajā tiesību normā ir arī paredzēts, ka spēkā neesošu līgumu var atzīt par spēkā esošu, ja ir iespējams novērst spēkā neesamības cēloni. Šādos gadījumos ir jāuzdod atlīdzināt izpildījumu, kas attiecīgā gadījumā vēl ir palicis bez pretizpildījuma.

9 Saskaņā ar *az egyes fogyasztói kölcsönszerződések devizanemének módosulásával és a kamatszabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2014. évi LXXVII. törvény* (2014. gada Likums Nr. LXXVII par to, kā regulējami dažādi jautājumi saistībā ar grozījumiem attiecībā uz valūtu, kurā noslēgti aizdevuma līgumi ar patērētājiem, un noteikumiem attiecībā uz procentiem) ārvalstu valūtā izteikti aizdevuma līgumi tika grozīti attiecībā uz nākotni no 2015. gada 1. februāra. Ar šo likumu Ungārijas likumdevējs tostarp ir noteicis, ka atlikušie parādi, kas likumā paredzētajā datumā izteikti ārvalsts valūtā, tiek konvertēti valsts valūtā, un ir precizējis kritērijus, kuri ļauj noteikt konkrētajos līgumos piemērojamo procentu likmi.

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

10 2008. gada 13. februārī prasītāja pamatlietā, lai iegādātos transportlīdzekli, noslēdza aizdevuma un opciju līgumu ar *AxFina* tiesību priekšteci. Šā aizdevuma faktiskā summa bija 2 830 000 Ungārijas forintu (HUF) (aptuveni 7126 EUR) ar 120 mēnešu atmaksas termiņu, paredzot procentus par visu šo laikposmu 920 862 HUF (aptuveni 2319 EUR) apmērā.

11 Šajā līgumā bija paredzēts Šveices frankos (CHF) izteikts aizdevums, kas atmaksājams Ungārijas forintos. Valūtas maiņas kursa svārstības starp Ungārijas forintu un Šveices franku ietekmēja to, kādas bija prasītājas pamatlietā aizdevuma atmaksas saistības; prasītāja pamatlietā veica ikmēneša maksājumus līdz 2015. gada augustam.

12 *Győri Ítélőtábla* (Ģēras apgabala apelācijas tiesa, Ungārija), proti, iesniedzējtiesa, minēto līgumu atzina par spēkā neesošu, jo noteikums, ar kuru valūtas maiņas risks ir uzlikts patērētājam, esot negodīgs.

13 Turklāt no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka attiecīgais aizdevuma līgums saskaņā ar piemērojamajiem Ungārijas tiesību aktiem nebija spēkā arī tāpēc, ka tajā bija iekļauts noteikums, atbilstoši kuram aizdevuma izsniegšanas brīdī tiek piemērots pirkšanas kurss, savukārt šā aizdevuma atmaksai tiek piemērots pārdošanas kurss vai jebkāds cits maiņas kurss, kas atšķiras no tā, kurš noteikts šā aizdevuma atmaksai.

14 Pēc tam, kad iesniedzējtiesa šo līgumu atzina par spēkā neesošu, tiesvedība pirmās instances tiesā, proti, *Szombathelyi Törvényszék* (Sombathejas tiesa, Ungārija), turpinājās par jautājumu, kādas tiesiskās sekas šī negodīguma atzīšana rada.

15 Apelācijas tiesvedībā lieta atkal nonāca iesniedzējtiesā.

16 Iesniedzējtiesa uzskata, ka attiecīgais aizdevuma līgums nevar tikt izpildīts, ja tiek svītrots šā sprieduma 12. punktā minētais negodīgais noteikums.

17 Attiecībā uz jautājumu, kādas tiesiskās sekas rada šā līguma atzīšanas par spēkā neesošu, minētā tiesa norāda, ka Ungārijas tiesu nolēmumos lielākoties tiek ievērota *Kúria* (Augstākā tiesa, Ungārija) konsultatīvās struktūras 2019. gada 19. jūnija viedoklī paustā nostāja, kura gan formāli nav saistoša.

18 Atbilstoši šim viedoklim vienīgās tiesiskās sekas, kas var tikt piemērotas, ja aizdevuma līgumā ir ietverts negodīgs noteikums, ar kuru valūtas maiņas risks tiek uzlikts patērētājam, ir Ungārijas tiesību aktos paredzētā "spēkā esamības atzīšana".

19 Šajā ziņā iesniedzējtiesa paskaidro, ka tikai tad, ja līguma spēkā neesamības cēloni nevar novērst, lietu izskatošā tiesa var atzīt šo līgumu par pagaidu kārtā piemērojamu līdz sava nolēmuma pieņemšanas dienai – tas noteikti ir saistīts ar minētā līguma izbeigšanu attiecībā uz nākotni. Šajā kontekstā spēkā neesamības cēloņa novēršana nozīmē, ka attiecībā uz patērētāju ir jālikvidē viss valūtas maiņas kursa risks, kas izriet no attiecīgā negodīgā noteikuma (aizdevuma konvertēšana Ungārijas forintos, ko veic tiesa), vai šā riska daļa (tiesas noteikts valūtas maiņas riska maksimālais apmērs), kas notiek, faktiski grozot šā līguma saturu. Tādējādi neviena no pusēm negūstu nesamērīgu mantisku priekšrocību.

20 Tomēr iesniedzējtiesai ir šaubas, vai, ņemot vērā Tiesas judikatūru par Direktīvas 93/13 6. un 7. panta interpretāciju, šāda pieeja ir saderīga ar šo direktīvu.

21 Turklāt iesniedzējtiesa šaubās par iespēju valsts tiesai atzīt par spēkā esošu aizdevuma līgumu, kurā ietverts negodīgs noteikums, ar ko valūtas maiņas risks ir uzlikts patērētājam, un aizstāt šo negodīgo noteikumu ar Civilkodeksa normām, kuras regulē aizdevuma atmaksas valūtu, procentu samaksu līgumattiecībās un procentu likmes noteikšanu.

22 Šādos apstākļos *Győri Ítélőtábla* (Ģēras apgabala apelācijas tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai [Direktīvas 93/13] 6. panta 1. punktam un 7. panta 1. punktam ir pretrunā valsts tiesību interpretācija, saskaņā ar kuru spēkā neesamības tiesiskās sekas, kas izriet no negodīga noteikuma ar patērētāju noslēgtā līgumā, gadījumā, ja negodīgais noteikums attiecas uz aizdevuma līguma galveno priekšmetu un tādēļ (aizdevuma) līgums nevarētu pastāvēt bez noteikuma, kas tiek uzskatīts par negodīgu, ir tādas, ka valsts tiesa pēc tam, kad tā atzinusi līgumu par spēkā neesošu kopumā – proti, ka pats līgums kopumā nevar tikt saglabāts un radīt saistošas tiesiskas sekas patērētājam –,

a) atzīst līguma spēkā esamību, mainot piešķirtā aizdevuma norēķinu valūtu, kas ir līguma galvenais priekšmets, uz Ungārijas forintiem un aizstājot šo ārvalstu norēķinu valūtā izteikto summu ar summu forintos, ko patērētājs ir faktiski saņēmis no aizdevēja, vienlaikus aprēķinot (aizstājot) parastos procentus no pamatsummas, kas tādējādi ir noteikti citādi, nekā tie tika aprēķināti līgumā, kas atzīts par spēkā neesošu, tādējādi, ka "sākotnējā" procentu likme līguma noslēgšanas brīdī būtu vienāda ar Budapeštas starpbanku aizdevumu procentu likmi forintos kā atsauces likmi (*BUBOR*), kas bija spēkā līguma noslēgšanas brīdī, kam pieskaita starpību starp sākotnējā līgumā (ārvalstu valūtā) noteikto procentu maržu;

b) atzīst līguma spēkā esamību, nosakot maksimālo ierobežojumu valūtas maiņas kursam starp ārvalstu valūtu un Ungārijas forintu, proti, samazinot valūtas maiņas risku, ko faktiski uzņēmies patērētājs un kas izriet no negodīgā līguma noteikuma, līmenī, kādu tiesa uzskata par saprātīgu un kādu būtu varējis ņemt vērā patērētājs līguma noslēgšanas brīdī, un saglabājot līgumā noteikto procentu likmi negrozītu līdz datumam, kad notiek konvertācija forintos, kas ir obligāti paredzēta vēlāk pieņemtā likumā?

2) Vai, lai atbildētu uz pirmo jautājumu, ir būtiski, ka spēkā esamības atzīšana, kas notiek saskaņā ar Ungārijas tiesībām,
   a) notiek vai nu faktiskajā situācijā, kad starp pusēm joprojām pastāv līgums, proti, kurā līguma saglabāšanas mērķis ir turpmāk atļaut saglabāties tiesiskajām attiecībām starp pusēm, ar atpakaļejošu spēku grozot negodīgos noteikumus – vienlaikus saskaņā ar grozītajiem noteikumiem konvertējot līdz attiecīgajam brīdim veiktos –, un tādējādi pasargāt arī patērētāju no īpaši nelabvēlīgām sekām, kādas būtu pienākumam nekavējoties atmaksāt visu aizdevuma summu;
   b) vai notiek faktiskajā situācijā, kad līgums starp pusēm, kas ir jāpārbauda tiesvedībā par negodīgu līguma noteikumu, vairs nepastāv – jo līgums ir beidzies vai kreditors ir to izbeidzis iepriekš, pamatojoties uz to, ka netika atmaksātas aizdevuma summas vai atmaksas summas nebija pietiekošā apmērā, vai katrā ziņā tādēļ, ka faktiski neviena no pusēm to neuzskata par spēkā esošu, vai tādēļ, ka jautājums par tā spēkā neesamību vairs nevar tikt izvirzīts, jo ir pieņemts tiesas spriedums –, proti, situācijā, kad līguma spēkā esamības atzīšana ar atpakaļejošu spēku nekalpo līguma saglabāšanai patērētāja interesēs, bet gan savstarpējo saistību nokārtošanai un tiesisko attiecību izbeigšanai, grozot negodīgo(-s) noteikumu(-s)?

3) Ja Tiesas atbilde uz pirmā jautājuma a) vai b) daļu būtu apstiprinoša, un, ņemot vērā arī otrajā jautājumā minētos aspektus, vai [Direktīvas 93/13] attiecīgajiem noteikumiem otrā jautājuma a) daļā aprakstītajā faktiskajā situācijā ir pretrunā līguma spēkā esamības saglabāšana, aizstājot negodīgo noteikumu līdz datumam, kad likumdevējs ir ieviesis grozījumus Likumā par konvertāciju forintos, ar valsts tiesību noteikumiem, saskaņā ar kuriem:

   – ja vien nav noteikts citādi (kā tas šajā gadījumā nav), naudas parādi ir maksājami valūtā, kas ir likumīgs maksāšanas līdzeklis saistību izpildes vietā;

   – līgumattiecībās tiek maksāti procenti, ja vien tiesību aktos nav noteikts citādi;

   – procentu likme atbilst centrālās bankas pamatlikmei, ja vien tiesību aktos nav noteikts citādi?”

Par lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pieņemamību

23 *AxFina* un Ungārijas valdība apšauba lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pieņemamību.

24 *AxFina* uzskata, ka iesniedzējtiesa lūdz Tiesu izvērtēt Ungārijas tiesību saderību ar Savienības tiesībām, taču tas esot vienīgi iesniedzējtiesas kompetencē. Turklāt uzdotie jautājumi neatbilstot skaidrības un precizitātes prasībām, kas noteiktas Tiesas Reglamenta 94. panta c) punktā. Tas attiecoties gan, pirmkārt, uz iemesliem, kuru dēļ minētā tiesa ir uzdevusi šos jautājumus, gan, otrkārt, uz atbilstošo Savienības tiesību normu identificēšanu otrajā uzdotajā jautājumā.

25 Ungārijas valdība uzskata, ka otrais jautājums ir hipotētisks, jo tas attiecas uz situāciju, kura neatbilst pamatlietas faktiskajiem apstākļiem, proti, situāciju, kad starp attiecīgo pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju pastāvētu līgums.

26 Šajā ziņā jāatgādina – lai Tiesa varētu sniegt valsts tiesai lietderīgu Savienības tiesību interpretāciju, Tiesas Reglamenta 94. panta c) punktā tostarp ir prasīts, ka lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu jābūt izklāstītiem iemesliem, kuri iesniedzējtiesai ir radījuši šaubas par noteiktu Savienības tiesību normu interpretāciju vai spēkā esamību, kā arī saiknei, ko tā konstatējusi starp šīm tiesību normām un pamatlietai piemērojamajiem valsts tiesību aktiem (spriedums, 2022. gada 31. marts, *Lombard Lízing*, C-472/20, EU:C:2022:242, 27. punkts un tajā minētā judikatūra).

27 Tiesas pastāvīgajā judikatūrā ir atzīts, ka vienīgi valsts tiesas ziņā – kura izskata lietu un kurai ir jāuzņemas atbildība par pieņemamo tiesas nolēmumu – ir, ņemot vērā lietas īpatnības, noteikt gan to, cik nepieciešams ir prejudiciālais nolēmums šīs tiesas sprieduma taisīšanai, gan to, cik nozīmīgi ir Tiesai uzdotie jautājumi, uz kuriem šajā ziņā ir attiecināma nozīmīguma prezumpcija. Tādējādi, ja uzdotais jautājums attiecas uz Savienības tiesību normas interpretāciju vai spēkā esamību, Tiesai principā ir jāizspriež lieta, izņemot, ja ir acīmredzams, ka lūgtajai interpretācijai nav nekādas saistības ar pamatlietas faktiskajiem apstākļiem vai tās priekšmetu, ja problēma ir hipotētiska vai arī ja Tiesai nav zināmi faktiskie vai tiesiskie apstākļi, kas nepieciešami, lai sniegtu lietderīgu atbildi uz minēto jautājumu (spriedums, 2022. gada 31. marts, *Lombard Lízing*, C-472/20, EU:C:2022:242, 28. punkts un tajā minētā judikatūra).

28 Tāpat pastāvīgā judikatūrā ir atzīts, ka LESD 267. pantā noteiktajā procedūrā, kuras pamatā ir skaidra funkciju sadale starp valsts tiesām un Tiesu, tikai valsts tiesas kompetencē ir interpretēt un piemērot valsts tiesību normas, savukārt Tiesa ir tiesīga spriest tikai par Savienības tiesību akta interpretāciju vai spēkā esamību, pamatojoties uz faktiem, kurus tai ir norādījusi valsts tiesa (spriedums, 2022. gada 31. marts, *Lombard Lízing*, C-472/20, EU:C:2022:242, 29. punkts un tajā minētā judikatūra).

29 Šajā gadījumā no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka pamatlieta attiecas uz tiesiskajām sekām, kuras iestājas, kad aizdevuma līgums, kas izteikts ārvalsts valūtā, bet atmaksājams valsts valūtā, tiek atzīts par spēkā neesošu, un ka šīs spēkā neesamības iemesls ir negodīgs līguma noteikums, ar kuru valūtas maiņas risks ir uzlikts patērētājam. Šajā kontekstā iesniedzējtiesa ar trim prejudiciālajiem jautājumiem vēlas noskaidrot, vai ar Direktīvu 93/13 ir saderīga pieeja ievērot *Kúria* (Augstākā tiesa) konsultatīvās struktūras 2019. gada 19. jūnija viedokli, ka valsts tiesām būtu jāatzīst šāds līgums par spēkā esošu un vienlaikus, grozot noteikuma saturu, jāpielāgo patērētāja saistības.

30 Konkrētāk, attiecībā uz otro jautājumu ir jāprecizē, ka, pirmkārt, viena no situācijām, kas minēta šajā jautājumā, ir situācija, kad starp attiecīgo pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju vairs nepastāv līgums, un ka, otrkārt, šīs situācijas papildina tās situācijas, kuras ir minētas pirmajā jautājumā par Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkta un 7. panta 1. punkta interpretāciju.

31 Ņemot vērā šos apstākļus, nav acīmredzams, ka uzdotajiem jautājumiem nebūtu nozīmes pamatlietas izspriešanā vai ka izvirzītā problēma būtu hipotētiska.

32 Šajos apstākļos ir uzskatāms, ka lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir pieņemams.

Par prejudiciālajiem jautājumiem

33 Vispirmām kārtām no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka ar līguma noteikumu, kuru iesniedzējtiesa ir kvalificējusi kā negodīgu, valūtas maiņas risks ir uzlikts patērētājam. Iesniedzējtiesa uzskata, ka šis noteikums attiecas uz pamatlietā aplūkotā aizdevuma līguma galveno priekšmetu, tāpēc, ja tiek konstatēts minētā noteikuma negodīgums, šis līgums ir jāatzīst par spēkā neesošu. Tieši šādā kontekstā minētā tiesa jautā par sekām, kādas ir minētā līguma spēkā neesamībai laikposmā no tā noslēgšanas dienas, proti, 2008. gada 13. februāra, līdz 2015. gada 1. februārim, proti, dienai, kurā beidzas Ungārijas tiesību aktos paredzētais termiņš ārvalstu valūtā izteiktu aizdevuma līgumu konvertēšanai valsts valūtā.

34 Uz uzdotajiem jautājumiem ir jāatbild, ņemot vērā šos apstākļus.

Par pirmo un otro jautājumu

35 Ar pirmo un otro jautājumu, kuri ir jāizskata kopā, iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka šīs tiesību normas nepieļauj to, ka gadījumā, ja noteikums, ar ko valūtas maiņas risks uzlikts patērētājam, tā negodīguma dēļ izraisa tāda šo noteikumu saturošā aizdevuma līguma spēkā neesamību, kas izteikts ārvalsts valūtā, bet atmaksājams valsts valūtā, šis līgums tiek atzīts par spēkā esošu un no minētā noteikuma izrietošo patērētāja saistību saturs tiek pielāgots, grozot minētā līguma valūtu un tajā noteikto procentu likmi vai piemērojot šīs valūtas maiņas kursa ierobežojumu.

36 Iesākumā jāatzīmē – tā kā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu nav pietiekamas informācijas par nozīmi, kāda, lai atbildētu uz pirmo un otro jautājumu, ir apstāklim, ka no negodīgā noteikuma izrietošā attiecīgā aizdevuma līguma spēkā esamības atzīšana un no šā noteikuma izrietošo patērētāja saistību pielāgošanas mērķis ir ļaut valsts tiesai noregulēt attiecīgā pārdevēja vai piegādātāja un patērētāja savstarpējās saistības, kā arī izbeigt tiesiskās attiecības, kas pastāv starp pēdējiem minētajiem –, šie abi jautājumi no šā apstākļa viedokļa nav jāizskata.

37 Tomēr, pirmām kārtām, ciktāl runa ir par līguma noteikuma negodīguma konstatēšanas sekām, ir jāatgādina, ka Direktīvā 93/13 izvirzītais Savienības likumdevēja mērķis ir atjaunot līdzsvaru starp pusēm, principā saglabājot visa līguma spēkā esamību, nevis atcelt visus līgumus, kuros ietverti negodīgi noteikumi (spriedums, 2022. gada 31. marts, *Lombard Lízing*, C-472/20, EU:C:2022:242, 54. punkts un tajā minētā judikatūra).

38 Ciktāl runa ir par Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkta interpretāciju, Tiesa ir nospriedusi – ja valsts tiesa konstatē negodīga noteikuma spēkā neesamību līgumā, kas noslēgts starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju, šī tiesa nedrīkst papildināt līgumu, pārskatot šā noteikuma saturu (spriedums, 2020. gada 25. novembris, *Banca B.*, C-269/19, EU:C:2020:954, 30. punkts un tajā minētā judikatūra).

39 Tādējādi līguma noteikums, kas atzīts par negodīgu, principā ir jāuzskata par tādu, kas nekad nav pastāvējis, tāpēc tas nevar radīt sekas patērētājam. Tādēļ tiesas konstatējumam par noteikuma negodīgumu, principā ir jārada tādas sekas, ka tiek atjaunots tiesiskais un faktiskais stāvoklis, kādā patērētājs būtu bijis, ja šāda noteikuma nebūtu, it īpaši nodibinot tiesības uz to labumu atmaksu, kurus pārdevējs vai piegādātājs uz negodīgā noteikuma pamata ir ieguvis no patērētāja (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2022. gada 31. marts, *Lombard Lízing*, C-472/20, EU:C:2022:242, 50. un 55. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).

40 Proti – kā atzinusi Tiesa –, ja valsts tiesai būtu atļauts koriģēt starp patērētāju un pārdevēju vai piegādātāju noslēgtā līgumā ietvertu negodīgu noteikumu saturu, šāda iespēja varētu apdraudēt Direktīvas 93/13 7. pantā paredzētā ilgtermiņa mērķa īstenošanu, proti, novērst negodīgu noteikumu izmantošanu šādos līgumos. Šādas pilnvaras varētu mazināt preventīvo iedarbību, ko attiecībā uz pārdevējiem vai piegādātājiem rada vienkārša un tieša šādu negodīgu noteikumu nepiemērošana patērētājam, jo viņiem saglabātos vilinājums izmantot šādus noteikumus, apzinoties, ka, pat ja tie tiktu atzīti par spēkā neesošiem, līgumu vajadzības gadījumā tomēr varētu koriģēt valsts tiesa, tādējādi garantējot šo pārdevēju vai piegādātāju interešu ievērošanu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2020. gada 3. marts, *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, EU:C:2020:138, 60. punkts un tajā minētā judikatūra).

41 Tātad, lai neapdraudētu šo mērķi, valsts tiesa nevar novērst līguma spēkā neesamību, kas izriet no tajā ietvertā noteikuma negodīguma, atzīstot šo līgumu par spēkā esošu, kā arī vienlaikus grozot tā valūtu un līgumā noteikto procentu likmi, vai nosakot maksimālo šīs valūtas maiņas kursu. Šāda tiesas iejaukšanās galu galā nozīmētu, ka tiek pārskatīts šā noteikuma saturs, un tāpēc tā būtu pretrunā šā sprieduma iepriekšējā punktā minētajai judikatūrai.

42 Otrām kārtām, no judikatūras tomēr izriet – ja, kā tas ir šajā gadījumā, attiecīgais aizdevuma līgums pēc negodīga noteikuma svītrošanas ir jāatceļ pilnībā, šādu noteikumu izņēmuma kārtā var svītrot un aizstāt ar valsts tiesību normu, kas ir dispozitīva vai piemērojama pušu vienošanās gadījumā. Šāda iespēja attiecas tikai uz gadījumiem, kad visa līguma atcelšana patērētājam radītu īpaši nelabvēlīgas sekas, kā dēļ patērētājs tiktu sodīts (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2022. gada 31. marts, *Lombard Lízing*, C-472/20, EU:C:2022:242, 41. punkts un tajos minētā judikatūra).

43 Tieši šādā kontekstā Tiesa ir nospriedusi, ka valsts tiesai attiecīgā gadījumā ir jābūt iespējai apmierināt prasību atcelt aizdevuma līgumu, kura ir pamatota ar noteikuma par valūtas maiņas kursa risku negodīgumu, ja ir konstatēts, ka šis noteikums ir negodīgs un ka bez minētā noteikuma šis līgums nevar pastāvēt (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2019. gada 14. marts, *Dunai*, C-118/17, EU:C:2019:207, 56. punkts).

44 Saistībā ar šo ir arī jānorāda, ka tad, ja valsts tiesa uzskata, ka attiecīgā aizdevuma līguma atcelšanas rezultātā patērētājs tiktu sodīts šā sprieduma 42. punktā minētās judikatūras izpratnē, attiecīgā negodīgā noteikuma aizstāšana ar dispozitīvām valsts tiesību normām nav vienīgās sekas, kuras ir saderīgas ar Direktīvu 93/13 (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2020. gada 25. novembris, *Banca B.*, C-269/19, EU:C:2020:954, 39. un 40. punkts).

45 Tādējādi, ja nav nevienas dispozitīvas valsts tiesību normas vai pušu vienošanās gadījumā piemērojamas normas, ar kuru minētos noteikumus var aizstāt, Tiesa ir norādījusi – ja vien patērētājs nav paudis vēlmi atstāt spēkā negodīgos noteikumus vai līguma atcelšana šim patērētājam radītu īpaši nelabvēlīgas sekas, atbilstoši Direktīvai 93/13 nodrošināmais patērētāja augstais aizsardzības līmenis prasa, lai reāla līdzsvara atjaunošanai starp līguma pušu savstarpējām tiesībām un pienākumiem valsts tiesa, ņemot vērā visas savas valsts tiesību normas, veiktu visus pasākumus, kas nepieciešami, lai aizsargātu patērētāju no īpaši nelabvēlīgām sekām, kuras varētu radīt attiecīgā aizdevuma līguma atcelšana, it īpaši tādēļ, ka pastāv pārdevēja vai piegādātāja tūlītēji izpildāms prasījums pret patērētāju (spriedums, 2022. gada 31. marts, *Lombard Lízing*, C-472/20, EU:C:2022:242, 56. punkts un tajā minētā judikatūra).

46 Tādējādi īpašos apstākļos Tiesa tostarp ir atzinusi, ka nekas neliedz valsts tiesai aicināt puses veikt sarunas, ja vien tā nosaka šo sarunu ietvarus un to mērķis ir starp līgumslēdzēju tiesībām un pienākumiem radīt reālu līdzsvaru, it īpaši ņemot vērā Direktīvas 93/13 pamatā esošo patērētāja aizsardzības mērķi (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2020. gada 25. novembris, *Banca B.*, C-269/19, EU:C:2020:954, 42. punkts).

47 Turklāt Tiesa ir precizējusi – gadījumā, kad, ņemot vērā attiecīgā aizdevuma līguma raksturu, valsts tiesa uzskata, ka nav iespējams atjaunot stāvokli, kādā puses atrastos, ja šis līgums nebūtu ticis noslēgts, tai ir jānodrošina, lai patērētājs galu galā atrastos situācijā, kāda būtu bijusi, ja par negodīgu atzītais noteikums vispār nebūtu pastāvējis (spriedums, 2022. gada 31. marts, *Lombard Lízing*, C-472/20, EU:C:2022:242, 57. punkts).

48 Tātad valsts tiesa, lai aizsargātu patērētāja intereses, citastarp var uzdot, lai patērētājam tiktu atmaksātas summas, kuras aizdevējs ir nepamatoti saņēmis, pamatojoties uz noteikumu, kas atzīts par negodīgu, un šāda atmaksa notiek saistībā ar nepamatotu iedzīvošanos (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2022. gada 31. marts, *Lombard Lízing*, C-472/20, EU:C:2022:242, 58. punkts).

49 Tomēr jāprecizē, ka tiesas pilnvaras nevar pārsniegt to, kas ir noteikti nepieciešams, lai atjaunotu līgumisko līdzsvaru starp līgumslēdzējām pusēm un tādējādi aizsargātu patērētāju no īpaši kaitīgām sekām, ko varētu izraisīt attiecīgā aizdevuma līguma atcelšana (spriedums, 2022. gada 31. marts, *Lombard Lízing*, C-472/20, EU:C:2022:242, 59. punkts).

50 Tātad uz pirmo un otro jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka šīs tiesību normas nepieļauj, ka gadījumā, ja noteikums, ar ko valūtas maiņas risks uzlikts patērētājam, tā negodīguma dēļ izraisa tāda šo noteikumu saturoša aizdevuma līguma spēkā neesamību, kas izteikts ārvalsts valūtā, bet atmaksājams valsts valūtā, šis līgums tiek atzīts par spēkā esošu un no minētā noteikuma izrietošo patērētāja saistību saturs tiek pielāgots, grozot minētā līguma valūtu un tajā noteikto procentu likmi vai piemērojot šīs valūtas maiņas kursa ierobežojumu.

Par trešo jautājumu

51 Ar trešo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka šīs tiesību norma nepieļauj, ka gadījumā, ja noteikums, ar kuru valūtas kursa maiņas risks tiek uzlikts patērētājam, tā negodīguma dēļ izraisa tāda šo noteikumu saturoša aizdevuma līguma spēkā neesamību, kas izteikts ārvalsts valūtā, bet atmaksājams valsts valūtā, šis līgums – laikā no līguma noslēgšanas līdz brīdim, kad stājas spēkā valsts tiesību akti, kuros paredzēta ārvalstu valūtā izteiktu aizdevuma līgumu konvertēšana valsts valūtā, – tiek atstāts spēkā, aizstājot šo noteikumu ar valsts tiesību normām par aizdevuma atmaksas valūtu, procentu samaksu līgumattiecībās un procentu likmes noteikšanu.

52 Kā norādīts šā sprieduma 42. punktā, lai gan Tiesa ir atzinusi, ka valsts tiesa aizdevuma līguma negodīgu noteikumu drīkst aizstāt ar dispozitīvu valsts tiesību normu, šāda iespēja tomēr pastāv tikai izņēmuma gadījumos, proti, situācijās, kad šā negodīgā noteikuma atzīšana par spēkā neesošu nozīmētu, ka tiesai šis līgums ir jāatceļ kopumā, tādējādi radot attiecīgajam patērētājam tādas īpaši nelabvēlīgas sekas, ka patērētājs tiktu sodīts.

53 Tomēr šāda aizstāšanas iespēja, kas ir izņēmums no vispārējā noteikuma, saskaņā ar kuru attiecīgais līgums turpina pusēm būt saistošs tikai tad, ja tas var pastāvēt bez tajā ietvertajiem negodīgajiem noteikumiem, attiecas vienīgi uz valsts tiesību normām, kuras ir dispozitīvas vai

kuras ir piemērojamas pušu vienošanās gadījumā, un ir balstīta it īpaši uz premisu, ka šādas tiesību normas nesatur negodīgus noteikumus (spriedums, 2019. gada 3. oktobris, *Dziubak*, C-260/18, EU:C:2019:819, 59. punkts un tajā minētā judikatūra).

54 Proti, ir domājams, ka šajās tiesību normās ir atspoguļots līdzsvars, ko valsts likumdevējs ir vēlējies izveidot starp visām noteiktu līgumu pušu tiesībām un pienākumiem gadījumam, ja puses vai nu nav atkāpušās no standarta noteikuma, kuru valsts likumdevējs ir paredzējis attiecīgajiem līgumiem, vai arī ir skaidri izvēlējušās valsts likumdevēja šim nolūkam ieviestā noteikuma piemērojamību (spriedums, 2019. gada 3. oktobris, *Dziubak*, C-260/18, EU:C:2019:819, 60. punkts un tajā minētā judikatūra).

55 Turklāt no šīs judikatūras izriet, ka līguma robi, kurus radījusi tajā ietverto negodīgo noteikumu svītrošana, nevar tikt aizpildīti, pamatojoties tikai uz vispārējām valsts tiesību normām (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2019. gada 3. oktobris, *Dziubak*, C-260/18, EU:C:2019:819, 62. punkts).

56 Tātad uz trešo jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka šīs tiesību normas nepieļauj to, ka gadījumā, ja noteikums, ar kuru valūtas kursa maiņas risks tiek uzlikts patērētājam, tā negodīguma dēļ izraisa tāda šo noteikumu saturoša aizdevuma līguma spēkā neesamību, kas izteikts ārvalsts valūtā, bet atmaksājams valsts valūtā, šis līgums – laikā no līguma noslēgšanas līdz brīdim, kad stājas spēkā valsts tiesību akti, kuros paredzēta ārvalstu valūtā izteiktu aizdevuma līgumu konvertēšana valsts valūtā, – tiek atstāts spēkā, aizstājot šo noteikumu ar vispārējām valsts tiesību normām, ciktāl šādas valsts tiesību normas nevar aizvietot šo noteikumu, valsts tiesai to vienkārši aizstājot, bez tādas valsts tiesas iejaukšanās, kas būtu līdzvērtīga līgumā ietvertā negodīgā noteikuma satura pārskatīšanai.

Par tiesāšanās izdevumiem

57 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība izriet no tiesvedības, kas notiek iesniedzējtiesā, tāpēc tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (astotā palāta) nospriež:

1) Padomes Direktīva 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos 6. panta 1. punkta un 7. panta 1. punkts

ir jāinterpretē tādējādi, ka

šīs tiesību normas nepieļauj, ka tad, ja noteikums par valūtas maiņas risku, kas jāuzņemas patērētājam, tā negodīgā rakstura dēļ izraisa tāda šo noteikumu saturoša ārvalsts valūtā izteikta aizdevuma līguma spēkā neesamību, kas izteikts ārvalsts valūtā, bet atmaksājams valsts valūtā, šis līgums tiek atzīts par spēkā esošu un no minētā noteikuma izrietošo patērētāja saistību saturs tiek pielāgots, grozot minētā līguma valūtu un tajā noteikto procentu likmi vai piemērojot šīs valūtas maiņas kursa ierobežojumu.

2) Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts

ir jāinterpretē tādējādi, ka

šīs tiesību normas nepieļauj to, ka gadījumā, ja noteikums, ar kuru valūtas kursa maiņas risks tiek uzlikts patērētājam, tā negodīguma dēļ izraisa tāda šo noteikumu saturoša aizdevuma līguma spēkā neesamību, kas izteikts ārvalsts valūtā, bet atmaksājams valsts valūtā, šis līgums – laikā no līguma noslēgšanas līdz brīdim, kad stājas spēkā valsts tiesību akti, kuros paredzēta ārvalstu valūtā izteiktu aizdevuma līgumu konvertēšana valsts valūtā, – tiek atstāts spēkā, aizstājot šo noteikumu ar vispārējām valsts tiesību normām, ciktāl šādas valsts tiesību normas nevar aizvietot šo noteikumu, valsts tiesai to vienkārši aizstājot, bez tādas valsts tiesas iejaukšanās, kas būtu līdzvērtīga līgumā ietvertā negodīgā noteikuma satura pārskatīšanai.

[Paraksti]